

Raadsvoorstel

Raadsvergadering
26-4-22

Agendapunt
Vervolg aanpak ondermijning

Nummer
22int01329

Onderwerp
Vervolg aanpak ondermijning

Aan de gemeenteraad.

Samenvatting voorstel

In 2023 loopt het programma Aanpak ondermijning af. De weerbaarheidsscan die in juni 2021 door het RIEC Oost-Nederland is opgesteld toont aan dat de gemeente Borne nog diverse stappen heeft te zetten om als gemeente bestuurlijk weerbaar te zijn ten opzichte van ondermijnende criminaliteit. Op basis van de uitkomsten van de weerbaarheidsscan, het Uitvoeringsprogramma vergunningverlening, toezicht en handhaving Borne 2022 en het Actieplan Weerbaar Borne zijn vier scenario's geschetst met verschillende ambitieniveaus en bijbehorende personele en financiële consequenties.

De gemeenteraad wordt gevraagd om in principe in te stemmen met scenario 3: 'De gemeente heeft de basis op orde' en om dit scenario op te nemen in de kaderbrief en de begroting 2023.

1 Inleiding

"Een integrale aanpak van ondermijning begint bij een weerbare gemeente, waarbij de eigen basis op orde is"

Ondermijnende criminaliteit is crimineel handelen dat de potentie heeft om sluipenderwijs een zodanige sociale en economische invloed te ontwikkelen, dat het de fundamenten van de rechtsstaat kan ondermijnen en daarmee ook de veiligheid en integriteit van de samenleving. Bij de aanpak van ondermijning is een belangrijke rol weggelegd voor de bestuurlijke aanpak door gemeenten.

Het ondermijningsbeeld van het RIEC uit 2018 heeft aangetoond dat ook de gemeente Borne te maken heeft met ondermijnende criminaliteit en dat het van belang is om hier op lokaal niveau op in te spelen. In 2020 is opvolging gegeven aan het ondermijningsbeeld door het opstellen van een Programma Aanpak Ondermijning. In juni 2021 is er door het RIEC Oost-Nederland een weerbaarheidsscan opgesteld om de bestuurlijke weerbaarheid van de gemeente Borne in kaart te brengen en mogelijkheden te geven voor het bevorderen van deze weerbaarheid. De weerbaarheidsscan is vervolgens vertaald naar een Actieplan Weerbaar Borne. Dit actieplan is als bijlage bij dit raadsvoorstel gevoegd.

Uit het Uitvoeringsprogramma VTH 2022 komt naar voren dat de gemeente Borne voor komend jaar 2,18 Fte tekortkomt voor het uitvoeren van de door haar geschatte VTH-werkzaamheden. Dit personeelstekort speelt voornamelijk bij vergunningverleners, buitengewone opsporingsambtenaren (Boa's) en juridisch medewerkers. Zo bestaat er nu al een structureel capaciteitstekort voor Boa's om toezicht te houden op alle gewenste werkzaamheden binnen het taakveld APV en bijzondere wetten. Om in te spelen op deze tekorten, heeft de gemeenteraad Borne incidenteel extra budget beschikbaar gesteld voor veiligheid, waarvoor tijdelijk extra Boa-capaciteit en juridische capaciteit beschikbaar is.

In 2023 loopt het 4-jarige programma Aanpak Ondernijning ten einde en is de vraag hoe nu verder met de deze aanpak, wat is het ambitieniveau en wat vraagt dit in organisatorische zin.

Op basis van de uitkomsten uit de weerbaarheidsscan, het Uitvoeringsprogramma VTH Borne 2022 en het Actieplan Weerbaar Borne zijn vier scenario's geschetst die ingaan op verschillende vervolgstategieën met betrekking tot de aanpak van ondernijning:

- Scenario 1: De gemeente blijft (reactief) inzetten op ondernijning (Infrastructuur)
- Scenario 2: De gemeente zet stappen richting de basis op orde (Infrastructuur/actieplan)
- Scenario 3: De gemeente heeft de basis op orde (actieplan/integraal)
- Scenario 4 De gemeente is volwaardig partner in de integrale aanpak van ondernijning (integraal)

Het ambitieniveau neemt per scenario toe, evenals de benodigde capaciteit. Geadviseerd wordt om de keuze te laten vallen op het derde scenario om zoveel mogelijk aan de voorkant van het probleem te kunnen komen doordat de basis op orde is, de gemeente te laten kenmerken door haar integriteit en bestuurlijke weerbaarheid en te zorgen voor een veilig woon-, werk- en leefklimaat in Borne.

2 Beoogd resultaat

- Een veilig woon-, werk- en leefklimaat in de gemeente Borne waarin criminelen geen kans hebben.
- Een integere en bestuurlijk weerbare gemeentelijke organisatie die op integrale wijze ondernijning aanpakt.

3 Argumenten

3.1 *Niets doen betekent dat ondernijnende activiteiten vrij spel krijgen in Borne*

Indien niet gekozen wordt voor een bestendiging van de huidige aanpak, dan betekent dit dat in 2023 de coördinatie op ondernijning eindigt en na 2024 een afname plaats gaat vinden in de capaciteit voor Boa's en juridische handhaving op het gebied van de APV. Dit heeft tot gevolg dat zaken niet (tijdig) kunnen worden opgepakt en daarbij gaat het niet direct om ondernijningsgerelateerde zaken, maar ook om bestuurlijke handhavingstaken in het algemeen. Ook is geen sprake van een communicatiestrategie op het thema of doorlopende bewustwording, een privacy protocol met betrekking tot binnengemeentelijke informatiedeling, inzicht in de aard en omvang van risicobranches en blinde vlekken die genoemd zijn in het ondernijningsbeeld evenals actiedagen waarbij gezamenlijk met gemeenten en andere overheidspartners in Twente opgetreden wordt tegen ondernijnende criminaliteit. De maatschappelijke effecten van de keuze om niet meer in te zetten op de aanpak van ondernijning betekent dat de gemeente Borne vatbaar wordt voor criminelen en dit kan nadelig effect hebben op het woon-, werk- en leefklimaat van de gemeente. Daarnaast is de gemeente niet langer een samenwerkingspartner op het gebied van ondernijning. Hiermee valt Borne in de piramide naar fitte gemeenten terug naar het niveau van 'acute hulp' (EHBO).

3.2 Een actueel en uitvoerbaar beleid verhoogt de bestuurlijke weerbaarheid

Vanuit de weerbaarheidsscan is naar voren gekomen dat het beleid van de gemeente Borne met betrekking tot het thema ondermijning actualisatie behoeft. Met name het Damocles beleid, de APV en het Bibob beleid zijn belangrijke instrumenten om de bestuurlijke weerbaarheid te vergroten. Met het breder toepassen van de Wet Bibob wordt niet alleen de bestuurlijke weerbaarheid in de gemeente verhoogd, ook worden hierdoor bonafide ondernemers beter beschermd en wordt het onbedoeld faciliteren van criminele activiteiten voorkomen.

3.3 Een uniforme aanpak voorkomt een waterbedeffect

De kracht van het Bibob-instrument neemt nadrukkelijk toe als de toepassing door zoveel mogelijk bestuursorganen gebeurt en de onderliggende toepassingscriteria zoveel mogelijk eenduidig zijn. Tegelijkertijd wordt hierdoor zoveel mogelijk een waterbedeffect in de regio voorkomen. Daarnaast kan alleen al het hebben van (volledig) beleid een afschrikwekkende werking hebben op criminelen.

3.4 Een goede gemeentelijke informatiepositie draagt bij aan een effectieve integrale aanpak

Om goed met andere gemeenten en andere partners in de aanpak van ondermijning op te kunnen trekken, is het van belang dat eenieder de informatiepositie op orde heeft. Door het stapelen van elkaars informatie kunnen de juiste keuzes gemaakt worden wat betreft het voorkomen en/of aanpakken van ondermijners, aangezien het informatiebeeld daarmee zo compleet mogelijk is. Hierbij is het opstellen van een privacyprotocol essentieel om te voorkomen dat men bij twijfel standaard geen informatie deelt, ook wanneer dit wel mogelijk blijkt te zijn. Dit protocol is tot op heden nog niet opgesteld en onderstreept het belang van het structureel maken van de huidige aanpak van ondermijning, zodat ook resterende belangrijke onderwerpen binnen de aanpak tot uitvoering kunnen worden gebracht.

3.5 Met scenario 3 wordt toegewerkt naar integraal handelen en een brede aanpak van ondermijning

In deze fase is een gemeente grotendeels zelfvoorzienend. De gemeente pakt positie in de aanpak van ondermijning. De interne organisatie is hier grotendeels op ingericht. De gemeenteraad wordt door het college regelmatig betrokken bij de aanpak van ondermijning. De gemeente is een betrokken en goed geïnformeerde partner in de aanpak van ondermijning. Medewerkers zijn getraind in het herkennen van signalen en de gemeente is zelf in staat om bij signalen de informatie te verzamelen. Er is een lokaal informatieoverleg en de eerste stappen naar maatschappelijke bewustwording worden gezet.

In scenario 3 is aandacht voor de volgende drie sleutelposities voor de aanpak van ondermijning:

- Juridische handhaving bij ondermijningscasussen, zodat constatering opvolging krijgen.
- Vergunningverlening op het gebied van bijzondere wetten en het kunnen (laten) uitvoeren van Bibob-onderzoeken bij diverse soorten vergunningen, vastgoedtransacties en subsidies;
- Het ontwikkelen van beleid op het terrein van Bibob, Damocles en APV.

4 Kanttekeningen

4.1 Scenario's 1 en 2 bieden geen tot weinig ruimte voor proactief handelen

De huidige werkwijze in de aanpak van ondermijning is vooral incidentgericht en daardoor reactief en repressief. Probleem is dat we op deze manier alleen het topje van de ijsberg zien en aanpakken. Om deze vorm van criminaliteit structureel terug te dringen, is meer focus nodig op de onderliggende, niet direct zichtbare, vormen van ondermijnende criminaliteit en daarnaast een meer informatie gestuurde aanpak, die een structurelere werking heeft en het probleem zo bij de kern aanpakt. Dit vraagt om meer dan enkel het structureel maken van de incidentele gelden en het bestendigen van de huidige aanpak.

4.2 Scenario's 1 en 2 wijken af van de huidige ontwikkelingen in Twente

Als gekeken wordt naar de verschillende scenario's, dan passen scenario's 1 en 2 niet bij de huidige ontwikkelingen die zichtbaar zijn binnen Twente. Zo hebben meerdere gemeenten te kennen gegeven dit jaar bezig te willen gaan met actualisatie van Bibob beleid en Damocles beleid om het criminel lastiger te maken voet aan de grond te krijgen en de gemeente minder aantrekkelijk te maken voor ondermijners. Sommigen zijn daarin ook al de eerste stappen aan het zetten of zijn zelfs al wat verder.

4.3 Beschikbare financiële ruimte

De afweging van de verschillende scenario's bij de kaderbrief en de definitieve besluitvorming bij de begroting is afhankelijk van de financiële ruimte. Dit zou kunnen betekenen dat op een later moment alsnog voor een ander scenario gekozen moet worden.

5 Kosten, baten en dekking

Benodigde personele en materiele middelen bij scenario 3 zijn structureel € 265.000.

- 0,55 Fte beleidsmedewerker veiligheid/ondermijning
- 1 Fte Boa
- 0,6 Fte Jurist handhaving APV
- 1 Fte Juridisch beleidsmedewerker APV & bijzondere wetten
- 0,4 Vergunningverlener APV en bijzondere wetten
- Werkbudget coördinatie ondermijning.

Dekking voor de structurele lasten van het gekozen scenario wordt opgenomen in de kaderbrief en voor definitieve besluitvorming in de begroting 2023. Daarbij is de afweging van de verschillende scenario's bij de kaderbrief en de definitieve besluitvorming bij de begroting afhankelijk van de financiële ruimte. Dit zou kunnen betekenen dat op een later moment alsnog een ander scenario gekozen moet worden.

6 Vervolg na besluitvorming

Het gekozen scenario zal meegenomen worden in de kaderbrief en voor definitieve besluitvorming in de begroting 2023.

Voorstel

1. In principe in te stemmen met scenario 3 voor de vervolgaanpak ondermijning.
2. De benodigde structurele middelen te betrekken bij de kaderbrief en de begroting 2023.

Bijlage(n)

21bij06576: Weerbaarheidsscan Borne 2021

22int01334: Concept raadsbesluit

Borne, 29-03-2022

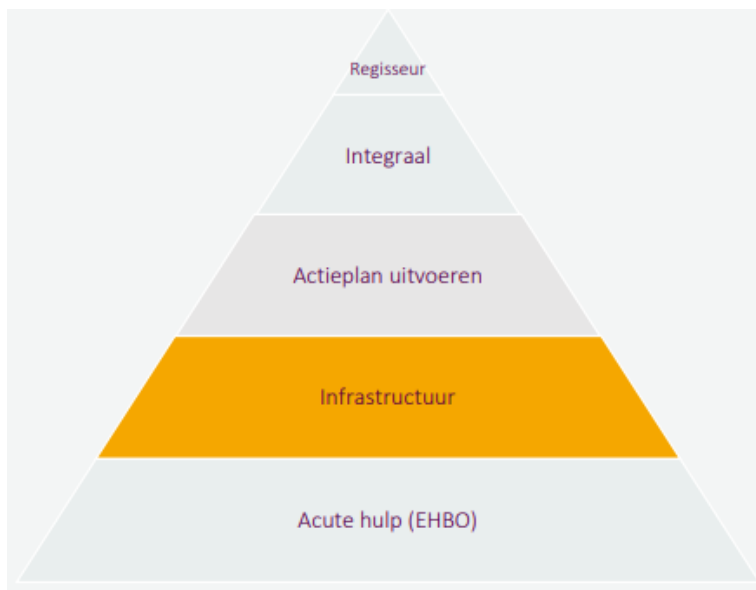
Burgemeester en wethouders van de gemeente Borne,
de secretaris, de burgemeester,

E.S.I. ter Koele

drs. J.H.R. Pierik

Bijlage: Scenario's vervolg aanpak ondermijning

Volgens de weerbaarheidsscan van het RIEC bevindt de gemeente Borne zich op het gebied van weerbaarheid in de tweede fase, wat inhoudt: 'infrastructuur verbeteren'. In deze fase is men zich bewust van het feit dat ondermijning de gehele organisatie raakt en gemeentelijk breed is er sprake van bewustwording. Verder is het onderwerp belegd bij enkele medewerkers en burgemeester.

Figuur 1: De piramide naar fitte gemeenten met bijbehorende indeling op basis van de huidige bestuurlijke weerbaarheid van de gemeente Borne

De aanbevelingen vanuit de weerbaarheidsscan zien toe om als gemeente zoveel mogelijk in de richting te komen van de bovenste laag in de piramide. In deze fase kan de gemeente aangemerkt worden als zelfvoorzienend en een stevige partner in de aanpak van ondermijnende criminaliteit. De gemeente heeft haar informatiepositie en interne organisatie op orde en is sturend naar andere partners. Ze is verbinder tussen overheids-, maatschappelijke partners en burgers. Met de huidige capaciteit is het niet mogelijk om tot een volgend niveau in de piramide van fitte gemeenten, namelijk het uitvoeren van het Actieplan Weerbaar Borne. De belangrijkste onderdelen daarvan zijn hieronder opgesomd en ondergebracht onder de vier pijlers van het Programma Aanpak Ondermijning:

1 Ambtelijke en bestuurlijke weerbaarheid

- Gemeentelijke bewustwording op het thema ondermijning
- Actualiseren gemeentelijk beleid en instrumentarium
- Aanpak zorgfraude
- Integriteit

2 Maatschappelijke weerbaarheid

- Intensivering maatschappelijke bewustwording op het thema ondermijning
- Verkennen Keurmerk Veilig Buitengebied (KVB)
- Keurmerk Veilig Ondernemen Bedrijventerreinen

3 De gemeentelijke informatiepositie bevorderen

- Binnengemeentelijke informatiedeling bevorderen
- Privacyprotocol opstellen

4 Van ondermijningsbeeld naar een structurele aanpak

- Het lokaal informatieoverleg
- Het basisteam overleg
- Integrale controles
- Communicatiestrategie

Indien wel verder vervolg wordt gegeven aan de aanpak van ondermijning in Borne, dan zijn verschillende scenario's denkbaar met een verschillend ambitieniveau en capaciteitsbehoefte. Hieronder worden vier scenario's geïntroduceerd die ingaan op verschillende vervolgstategieën met betrekking tot de aanpak van ondermijning. Het ambitieniveau neemt per scenario toe evenals de benodigde capaciteit. Alle vier de scenario's betreffen een aanvulling op de *nulsituatie*, namelijk stoppen met de inzet op het thema ondermijning.

Deze scenario's zijn gebaseerd op de uitkomsten uit de weerbaarheidsscan door het RIEC, het Uitvoeringsprogramma VTH Borne 2022 en het Actieplan Weerbaar Borne. Per scenario is de aanpak, de kern van het scenario, de gevolgen van de keuze voor dit scenario, de bredere effecten en benodigde capaciteit en middelen weergegeven.

Gemeente
Borne

Scenario 1 De gemeente blijft (reactief) inzetten op ondermijning Piramide fitte gemeente: Infrastructuur	Scenario 2 De gemeente zet stappen richting de basis op orde Piramide fitte gemeente: Infrastructuur/actieplan	Scenario 3 De gemeente heeft de basis op orde Piramide fitte gemeente: actieplan/integraal	Scenario 4 De gemeente is volwaardig partner in de integrale aanpak van ondermijning Piramide fitte gemeente: Integraal
<u>Type aanpak:</u> Uitsluitend repressief <u>Kern:</u> Dit scenario houdt in dat de huidige aanpak van ondermijning bestendig wordt, zonder verdere uitbreiding, waarbij de focus ligt op een signaalgestuurde, reactieve aanpak. <u>Gevolg:</u> Actieplan Weerbaar Borne wordt niet gehaald. Bestuurlijk instrumentarium is niet op orde en de bestuurlijke weerbaarheid is onvoldoende. <u>Effecten:</u> De gemeente blijft achter de feiten aanlopen, omdat voornamelijk repressief opgetreden wordt tegen ondermijning. Geen grip op de droge horeca (risicobranche). De gemeente loopt daarbij risico om benadeeld te worden door een	<u>Type aanpak:</u> Repressief en deels preventief <u>Kern:</u> De benodigde stappen worden gezet om van een gemeente die voornamelijk repressief handelt te gaan naar een gemeente die meer inzet op de mogelijkheden en het gebruik van haar bestuurlijk instrumentarium om ondermijnende criminaliteit te voorkomen. Ondanks dat meer preventief geacteerd kan worden, blijft een overgroot deel aan mogelijkheden binnen het bestuurlijk instrumentarium onbenut. Concreet gaat het om het actualiseren van het Damocles beleid, het uitbreiden van het Bibob beleid op één tranche (exploitatie droge horeca). <u>Gevolg:</u> Actieplan Weerbaar Borne wordt gedeeltelijk uitgevoerd. Bestuurlijk instrumentarium is deels op orde en de bestuurlijke weerbaarheid is	<u>Type aanpak:</u> Repressief en preventief (50/50) <u>Kern:</u> De benodigde stappen worden gezet om van een gemeente die alleen bij nood ingrijpt te komen tot een gemeente waarbij de infrastructuur in orde is en die in staat is om actie te ondernemen, die integraal met haar veiligheidspartners samenwerkt. Concreet gaat het om verdere uitbreiding op alle tranches binnen Bibob en het actualiseren van de APV in relatie tot ondermijning. <u>Gevolg:</u> Actieplan Weerbaar Borne wordt volledig uitgevoerd. Bestuurlijk instrumentarium is volledig op orde en de bestuurlijke weerbaarheid is op niveau. <u>Effecten:</u> De gemeente Borne is bij dit scenario minder aantrekkelijk voor criminelen als	<u>Type aanpak:</u> Overwegend preventief <u>Kern:</u> Een belangrijke aanvulling op de aanpak van ondermijning binnen dit scenario betreft de volledige focus op preventie ten opzichte van repressie. Concreet gaat het om het verkrijgen van zicht op criminogene branches in Borne en blinde vlekken uit het ondermijningsbeeld. <u>Gevolg:</u> Actieplan Weerbaar Borne wordt volledig uitgevoerd. Bestuurlijk instrumentarium is volledig op orde en de bestuurlijke weerbaarheid is op niveau. Meer focus op preventie. <u>Effecten:</u> De gemeente Borne is bij dit scenario het minst aantrekkelijk voor criminelen als gevolg van een toegenomen bestuurlijke weerbaarheid, zowel qua beleid als uitvoering maar ook door

waterbedeffect vanuit omliggende gemeenten die wel intensiveren op het thema.	matig. Dit biedt criminelen nog altijd gelegenheid. <u>Effecten:</u> Meer grip op de droge horeca en deze wordt minder aantrekkelijk voor criminelen om geld wit te wassen. Daarnaast wordt oneerlijke concurrentie tegengegaan. Ook hennepsteelt wordt minder aantrekkelijk door het aangescherpte beleid.	gevolg van een toegenomen bestuurlijke weerbaarheid, zowel qua beleid als uitvoering. Dit werkt door op de aantrekkelijkheid van de gemeente voor ondernemers wat een gunstig effect heeft op het woon-, werk- en leefklimaat in de gemeente Borne.	meer te focussen op preventie. Dit werkt nog verder door op de aantrekkelijkheid van de gemeente voor ondernemers wat het meest gunstigste effect heeft op het woon-, werk- en leefklimaat in de gemeente Borne.
Personele capaciteit + werkbudget Incidentele gelden structureel maken: • 0,44 Fte beleidsmedewerker veiligheid/coördinator ondermijning • 1 Fte Boa • 0,6 Fte Jurist handhaving APV • Werkbudget coördinatie ondermijning.	Extra personele capaciteit t.o.v. scenario 1: • 0,1 Fte beleidsmedewerker veiligheid/ondermijning • 0,4 Vergunningverlener APV en bijzondere wetten	Extra personele capaciteit t.o.v. scenario 1: • 0,1 Fte beleidsmedewerker veiligheid/ondermijning • 0,4 Vergunningverlener APV en bijzondere wetten • 1 Fte Juridisch beleidsmedewerker APV & bijzondere wetten	Extra personele capaciteit t.o.v. scenario 1: • 0,1 Fte beleidsmedewerker veiligheid/ondermijning • 0,4 Vergunningverlener APV en bijzondere wetten • 1 Fte Juridisch beleidsmedewerker APV & bijzondere wetten • 1 Fte Boa met taakaccent ondermijning • 0,4 Fte jurist handhaving APV
Totale kosten: € 150.000	Totale kosten: € 190.000	Totale kosten: € 265.000	Totale kosten: € 360.000